

**OLIY TA'LIMDA IQTISODIYOT FANINI O'QITISHNING O'ZIGA XOS
XUSUSIYATLARI VA ZAMONAVIY TALABLARI****Djafarova Shaxlo Ahmadaliyevna***University of Business and Science**Menejment kafedrasi o'qituvchisi**tel. +91-369-54-56**shaxlodjafarova1979@gmail.com***Abstract.**

The development of the economics discipline in higher education in Uzbekistan has been rapidly progressing since the 1990s. Teaching economics combines theory and practice, forming students' economic knowledge, economic culture, behavior, and responsibility. Modern requirements necessitate the development of students' economic literacy, entrepreneurial competencies, adaptation to the digital economy, and preparation of labor market-ready specialists.

Аннотация.

Развитие дисциплины экономики в системе высшего образования Узбекистана активно продвигается с 1990-х годов. Преподавание экономики сочетает теорию и практику, формируя у студентов экономические знания, экономическую культуру, поведение и ответственность. Современные требования предполагают развитие экономической грамотности, предпринимательских компетенций, адаптацию к цифровой экономике и подготовку специалистов, готовых к требованиям рынка труда.

Annotatsiya:

O'zbekistonda iqtisodiyot fanining shakllanishi va oliy ta'lim tizimiga kirib kelishi 1990-yillardan boshlab faol rivojlana boshladi. Nisbatan qisqa vaqt ichida iqtisodiyot fanini o'qitish nafaqat to'xtab qolmadi, balki aksincha, respublikadagi barcha universitet va institutlarda jadal sur'atlarda rivojlandi. Bu jarayonda o'qituvchilar, talabalar va ularning ota-onalari tomonidan iqtisodiy bilimlarga bo'lgan qiziqish yildan-yilga ortib bormoqda.

Keywords: Economics, higher education, modern requirements, economic literacy, entrepreneurship, digital economy

Ключевые слова: Экономика, высшее образование, современные требования, экономическая грамотность, предпринимательство, цифровая экономика

Kalit so'zlar: Iqtisodiyot fani, oliy ta'lim, zamonaviy talablari, iqtisodiy savodxonlik, tadbirkorlik, raqamli iqtisodiyot

Kirish.

Bugungi kunda O‘zbekistonda iqtisodiyot fanini o‘qitish asosan oliy kasbiy ta’lim bosqichida amalga oshiriladi. Iqtisodiy bilimlarga ehtiyojning ortib borishi, bozor munosabatlarining shakllanishi va iqtisodiy jarayonlarning murakkablashuvi iqtisodiyot fanini o‘qitishning tashkiliy hamda metodik jarayonlarini takomillashtirishni taqozo etmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi — oliy ta’lim muassasalarida iqtisodiyot fanining o‘qitilish jarayonini, uning metodik xususiyatlari, tashkiliy asoslari va zamonaviy talablari nuqtai nazaridan tahlil qilishdir.[8]

Zamonaviy O‘zbekiston oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — yoshlarning iqtisodiy savodxonligi, bozor iqtisodiyoti sharoitida samarali faoliyat yuritish ko‘nikmalarini shakllantirishdir. Faqat zamonaviy iqtisodiy tafakkurga ega bo‘lgan, yuqori iqtisodiy savodxonlik, tashabbuskorlik, tejamkorlik va samaradorlik fazilatlariga ega yosh avlodgina mamlakat iqtisodiyotini rivojlantira oladi. Shu bilan birga, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish, iqtisodiy inqirozlarni yengib o‘tish va ijtimoiy muammolarni kamaytirishda ularning faolligini oshirish muhimdir.[2]

Asosiy qism.

O‘zbekistonda iqtisodiyot fani 1990-yillarning o‘rtalaridan boshlab shakllana boshlagan bo‘lib, qisqa vaqt ichida bu fan oliy ta’lim tizimida keng o‘rin egalladi. Iqtisodiy bilimlarga bo‘lgan ehtiyojning ortishi, bozor munosabatlarining shakllanishi va jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi iqtisodiy bilimlarni o‘qitishni zarur qilmoqda. Shuning uchun iqtisodiyot fani oliy kasbiy ta’lim bosqichida asosiy va talab yuqori bo‘lgan yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.[6]

Maqolada ta’kidlanganidek, O‘zbekistonda iqtisodiy ta’limning rivojlanishi o‘qituvchi, talaba va ota-onalar tomonidan yuqori darajada qiziqish uyg‘otmoqda. Bu jarayon yoshlarning iqtisodiy savodxonligini oshirish, iqtisodiy jarayonlarga ongli yondashish, iqtisodiy fikrlashni shakllantirish kabi vazifalar bilan uzviy bog‘liq

Iqtisodiyot fanining o‘ziga xosligi shundaki, u nazariya va amaliyotni uyg‘unlashtirgan holda o‘qitiladi.

Maqolada keltirilganidek, iqtisodiy ta’lim mehnat madaniyati, axloqiy qadriyatlar, insonparvar iqtisodiy munosabatlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, fan o‘quvchida nafaqat bilim, balki iqtisodiy xulq-atvor, iqtisodiy madaniyat va mas’uliyatni ham shakllantiradi.[7]

Yil	O'zgarish	Ta'lim muassasalari soni / Yo'nalish
1990-1995	Iqtisodiyot fanining boshlanishi	2-3 ta universitet
1996-2000	Fanning kengayishi	5-10 ta universitet
2001-2010	Bozor iqtisodiyoti bilan integratsiya	15-20 ta universitet
2011- hozir	Zamonaviy iqtisodiy kompetensiyalari	Deyarli barcha universitetlar

Iqtisodiyotni o'qitishda bir nechta metodik yondashuvlar qo'llaniladi:

Biznesga yo'naltirilgan yondashuv

Talabalar biznes yuritish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni egallaydilar: biznes-reja tuzadilar, bozor tahlili amalga oshiradilar, korxona boshqaruv tuzilmasini shakllantiradilar.[1]

Nazariy yondashuv:

Iqtisodiy nazariya, mikroiqtisodiyot, makroiqtisodiyot, buxgalteriya hisobi kabi bo'limlarga ajratilgan holda o'qitiladi. Bu usul chuqur ilmiy bilim beradi.

Madaniy-funksional yondashuv:

Talabalarda iqtisodiy madaniyat, iqtisodiy jarayonlarni tushunish, iqtisodiy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Akademik yondashuv:

Talabalarga iqtisodiyotning asoslari haqida soddalashtirilgan, ammo yaxlit tasavvur beriladi. Keyinchalik material murakkablashtirib boriladi. Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar orqali talabalar real iqtisodiy jarayonlarni modellashtirib ko'radilar. "O'z biznesini yaratish" kabi o'quv mashqlari ularning mustaqil qaror qabul qilish, tahlil qilish, strategiya ishlab chiqish ko'nikmalarini kuchaytiradi.

Talabalarning mustaqil ta'limi ham metodikaning muhim qismi hisoblanadi. Mustaqil o'rganish jarayoni ularda tartib, e'tibor, izlanish, kreativ fikrlash va iqtisodiy tahlil qilish ko'nikmalarini kuchaytiradi.[10]

Bugungi kunda iqtisodiyot fanini o'qitish zamonaviy global talablarga javob berishi kerak. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, bozor aloqalarining tez o'zgarishi, innovatsion texnologiyalarning paydo bo'lishi ta'lim jarayonida ham yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda.

Zamonaviy talablar quyidagilardan iborat:

Iqtisodiy savodxonlikni oshirish

Yoshlar bozor iqtisodiyoti qonuniyatlarini chuqur tushunishi, iqtisodiy risklarni baholay olishi va moliyaviy masalalarda mustaqil qaror qabul qila olishi zarur.

Tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirish[3]

O'zbekiston rivojlanish strategiyasida yoshlar tadbirkorligini kuchaytirish muhim o'rin tutadi. Shu bois iqtisodiyot fanida biznes-reja yozish, bozor tahlili, moliyaviy rejalashtirish kabi kompetensiyalar shakllantiriladi.

Raqamli iqtisodiyotga moslashuv

Talabalar elektron to'lovlar, raqamli bank xizmatlari, elektron tijorat, onlayn marketing, startaplar iqtisodiyoti kabi zamonaviy yo'nalishlarni bilishi kerak.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar

- Case-study
- Simulyatsiya darslari (virtual biznes)
- Interaktiv usullar
- “Flipped classroom”
- Elektron ta'lim platformalari

Mehnat bozoriga mos kadr tayyorlash

Zamonaviy iqtisodiyot mutaxassisi kreativ, tahliliy fikrlay oladigan, axborotni tez qayta ishlay oladigan va jamoada ishlash ko'nikmasiga ega bo'lishi zarur.

Iqtisodiy madaniyatni shakllantirish[4]

Iqtisodiyot – faqat fan emas, balki kundalik hayot madaniyati. Talaba iqtisodiy jarayonlar, qiymat, jamg'arma, sarmoya, samaradorlik tushunchalarini hayotga tatbiq eta olishi kerak.

Xulosa.

Metodik yondashuvlar - biznesga yo'naltirilgan, nazariy, madaniy-funksional va akademik - talabaning turli ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Amaliy mashg'ulotlar va mustaqil ta'lim orqali talabalar real iqtisodiy jarayonlarni modellashtirib, mustaqil qaror qabul qilish va strategiya ishlab chiqish qobiliyatlarini oshiradi.

Zamonaviy global talablarga javoban, oliy ta'limda iqtisodiyot fanini o'qitish yoshlarning iqtisodiy savodxonligini oshirish, tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirish, raqamli iqtisodiyotga moslashuv, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash va mehnat bozoriga mos kadrlarni tayyorlashga qaratilgan. Shu bilan birga, iqtisodiy madaniyatni shakllantirish orqali talaba kundalik hayotda iqtisodiy qarorlarni ongli va samarali qabul qila oladigan shaxs sifatida tarbiyalanadi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Azimov L.B. Economics lessons at institute.T.: Aspect -Press, 2015 –p.71.
2. Karimova O.V. Innovative education: methodology, technology, institute practice. T: Imkon-Press, 2017. –p.480.
3. Salimov S.I. Teaching the course "Fundamentals of Economic Theory": a guide for teachers of educational institutions. Profile level of education. T: Imkon-Press, 2015 –p.320.

4. Kaiser F.-J. Methods of teaching economic disciplines. The book for the teacher. St. Petersburg: Vita-Press, 2017 –p.184
5. Kolehchenko A.K. Encyclopedia of pedagogical technologies: A guide for teachers. -St. Petersburg: KARO, 2005. -368 p.
6. Ergashev Kh.Kh. Theoretical and methodological foundations for the use of innovative technologies in the context of teaching economics. World Bulletin of JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS [https://scientific-jl.com/newVolume-76_Issue-1_May-2025370370370370Management and Law \(WBML\).Volume 16, 2022. -p.203](https://scientific-jl.com/newVolume-76_Issue-1_May-2025370370370370Management%20and%20Law(WBML).Volume%2016,%202022.-p.203). <https://www.scholarexpress.net>
7. Ergashev Kh.Kh. Teaching Methodology Ensuring the Coherence of Economic Sciences. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. Volume 14, 2022.-p.16. <https://www.scholarexpress.net>
8. Bozhko V.P., Vlasov D.V., Gasparian M.S. Information technologies in economics and management: Educational-methodical complex. -M.: Ed. EAOI center. 2008. -p.120.
9. Mukhtorova E.L., Sherbekov V.D. Information technologies. T-2007, p.256.
10. Nematillayevich L. I. et al. NORASMIY BANDLIKNING MEHNAT BOZORIDAGI O ‘RNI VA IJTIMOIIY XAVFLARI //Latin American journal of education. – 2025. – T. 5. – №. 6. – C. 124-132.
11. Nematillayevich L. I. et al. NORASMIY ISH O ‘RINLARINING MAKROIQTISODIY KO ‘RSATKICHLARGA TA ‘SIRI //IMRAS. – 2025. – T. 8. – №. 11. – C. 75-81.
12. Nematillayevich L. I. et al. STATE PROGRAMS AND PROSPECTIVE STRATEGY FOR PROMOTING EMPLOYMENT THROUGH THE REDUCTION OF INFORMAL JOBS IN THE LABOR MARKET //INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS. – 2025. – T. 4. – №. 38. – C. 373-377.
13. Nematillayevich L. I. et al. INTERNATIONAL LEGAL NORMS FOR PROMOTING EMPLOYMENT THROUGH THE REDUCTION OF INFORMAL JOBS IN THE LABOR MARKET //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2025. – T. 4. – №. 37. – C. 144-146.
14. Nematillayevich L. I. et al. MEHNAT BOZORIDA NORASMIY ISH O ‘RINLARINI KAMAYTIRISH HISOBIGA BANDLIKA KO ‘MAKLASHISHNING XALQARO-HUQUQIY NORMALARI. – 2025.
15. Nematillayevich L. I. ISHLAB CHIQRISHNI GORIZONTAL DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLARI //MATERIALLARI TO ‘PLAMI. – 2025. – C. 73.
16. Nematillayevich L. I. et al. NORASMIY IQTISODIYOTDAN RASMIY IQTISODIYOTGA O‘TISH: QIYINCHILIKLAR VA IMKONIYATLAR. – 2025.

17. Nematillayevich L. I. et al. TRANSITION FROM THE INFORMAL ECONOMY TO THE FORMAL ECONOMY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES. – 2025.

18. Ne'matillayevich L. I. et al. MEHNAT BOZORIDA NORASMIY ISH O'RINLARINI KAMAYTIRISH HISOBIGA BANDLIKKA KO'MAKLASHISH YO'LLARI //AMERICAN JOURNAL OF BUSINESS MANAGEMENT. – 2024. – T. 2. – №. 4. – C. 21-26.

19. Izzatulla L. CHARACTERISTICS OF HIGHER EDUCATION SERVICE PROVIDING ORGANIZATIONS //ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071. – 2023. – T. 12. – №. 01. – C. 21-28.

20. Izzatulla L. PROVIDING EFFECTIVE ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN IN THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET, DEVELOPING A DEVELOPMENT STRATEGY //INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876. – 2023. – T. 17. – №. 01. – C. 9-14.

